

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA MEDIA TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA O'QITUVCHILARNING KREATIV KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH

Erkayeva Yulduz Bekmurodovna,

Jizzax davlat pedagogika universiteti Boshlang'ich ta'lim kafedrası stajyor-o'qituvchisi

E-mail: yulduzerkayeva02@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18844790>

Annotatsiya. Mazkur maqolada boshlang'ich ta'lim jarayonida media texnologiyalardan foydalanish asosida o'qituvchilarning kreativ kompetensiyalarini rivojlantirish masalalari yoritilgan. Media texnologiyalarning pedagogik imkoniyatlari, ularni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish yo'llari, shuningdek, o'qituvchilarda kreativ fikrlash, innovatsion yondashuv va raqamli savodxonlikni shakllantirishning metodik asoslari tahlil qilingan. Tadqiqot natijasida media texnologiyalar asosida tashkil etilgan o'quv jarayoni o'qituvchilarning kasbiy faoliyatida ijodkorlikni oshirishga xizmat qilishi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: media texnologiyalar, kreativ kompetensiya, boshlang'ich ta'lim, innovatsion pedagogika, raqamli ta'lim.

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы развития творческих компетенций учителей на основе использования медиатехнологий в процессе начального образования. Анализируются педагогические возможности медиатехнологий, пути их интеграции в образовательный процесс, а также методические основы формирования творческого мышления, инновационных подходов и цифровой грамотности у учителей. По результатам исследования обосновывается, что образовательный процесс, организованный на основе медиатехнологий, способствует повышению креативности в профессиональной деятельности учителей.

Ключевые слова: медиатехнологии, творческая компетенция, начальное образование, инновационная педагогика, цифровое образование.

Abstract. This article discusses the issues of developing teachers' creative competencies based on the use of media technologies in the process of primary education. The pedagogical capabilities of media technologies, ways of their integration into the educational process, as well as the methodological foundations of the formation of creative thinking, innovative approaches and digital literacy in teachers are analyzed. As a result of the study, it is substantiated that the educational process organized on the basis of media technologies serves to increase creativity in the professional activities of teachers.

Keywords: media technologies, creative competence, primary education, innovative pedagogy, digital education.

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimida boshlang'ich ta'lim bosqichi alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu bosqichda nafaqat o'quvchilarning bilim asoslari, balki ularning tafakkuri, ijodiy qobiliyatlari va media madaniyati shakllanadi. Bu jarayonda o'qituvchining kreativ kompetensiyasi yetakchi omillardan biri hisoblanadi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining, xususan, media texnologiyalarning rivojlanishi ta'lim jarayonini yangicha tashkil etish, o'qituvchilarning ijodiy yondashuvini kuchaytirish imkonini bermoqda.

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim tizimi oldiga qo'yilayotgan asosiy talablardan biri – pedagoglarning kreativ kompetensiyalarini

rivojlantirishdir. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida faoliyat yurituvchi o'qituvchilarning kreativligi o'quvchilarda mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va media madaniyatni shakllantirishda muhim omil hisoblanadi.

Media texnologiyalar (multimedia resurslar, raqamli platformalar, interaktiv ilovalar, video va audio materiallar) o'qituvchilarga ta'lim jarayonini innovatsion asosda tashkil etish imkonini beradi. Shu sababli, boshlang'ich ta'limda media texnologiyalar asosida o'qituvchilarning kreativ kompetensiyalarini rivojlantirish muammosi dolzarb pedagogik vazifa sifatida qaralmoqda.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Amerikalik pedagog Punya Mishra va Matthew Koehler tomonidan ishlab chiqilgan TPACK (Technological Pedagogical Content Knowledge) modeli – bu o'qituvchilarning texnologik, pedagogik va fan kontent bilimlarini birlashtirish orqali ta'lim jarayonida kreativ va samarali foydalanish yondashuvi. Bu model media va raqamli texnologiyalarni pedagogik kontekstda ijodiy qo'llashga asos bo'lib xizmat qiladi.

2023 yilda Nuraini va boshqalar o'tkazgan tadqiqotda, onlayn ta'lim media vositalaridan foydalangan holda o'qituvchilarning kreativligi darsni qiziqarli, faol o'rganishga yo'naltirilgan jarayonga aylantirishda muhim rol o'ynashi qayd etilgan.

Yevropada o'tkazilgan keng qamrovli tadqiqotlarda o'qituvchilarning kreativligi o'quvchilarning ijodiy imkoniyatlarini kengaytirishda, innovatsion strategiyalarni joriy etishda yetakchi omil ekanligi ko'rsatildi.

Xorijiy pedagogik model so'zlashlarida raqamli kreativ pedagogikaning kontsepsiyasi (masalan, DoCENT tadqiqoti) media va raqamli vositalarni ijodiy pedagogik strategiyalarni qo'llashda qo'llashni ko'rsatadi – bu o'qituvchilarning kreativ kompetensiyasini samarali oshirishga xizmat qiladi.

Rossiyada media kreativlik (медиатворчество) kontsepsiyasi pedagogik kontekstda yoshlar va o'qituvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantirish kontekstida ko'rib chiqilgan. Tadqiqotlar digital transformatsiya va pedagogik yondashuvlar o'rtasidagi bog'lanishlarni tahlil qiladi.

O'zbekiston olimlari media savodxonlik va kreativ kompetentlikni birlashtirgan ilmiy maqolalar chop etmoqda. Masalan, Saydullayeva N.I. media savodxonlik va kreativ kompetentlikning bo'lajak pedagoglar tayyorgarligida o'zaro bog'liqligini tahlil qilgan.

N.Murtazayeva tomonidan raqamli texnologiyalar yordamida bo'lajak mutaxassislarning kreativ kompetentligini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida tahlil qilingan.

Ilmiy adabiyotlarda kreativ kompetensiya pedagogning kasbiy faoliyatida yangicha fikrlash, innovatsion g'oyalarni ishlab chiqish va ularni amaliyotga tatbiq etish qobiliyati sifatida talqin qilinadi (Torrance, Guilford). Zamonaviy tadqiqotlarda media texnologiyalar ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish, pedagogik kreativlikni rivojlantirishning muhim vositasi ekanligi ta'kidlanadi (UNESCO, Mishra & Koehler).

Natija va muhokamalar. Media texnologiyalar deganda audio, video, animatsiya, interaktiv dasturlar, raqamli platformalar va onlayn resurslardan foydalanishga asoslangan texnologiyalar tushuniladi. Boshlang'ich ta'limda ushbu texnologiyalar dars mazmunini vizuallashtirish, o'quvchilarning bilish faolligini oshirish hamda o'qituvchining metodik imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi. Media texnologiyalar asosida tashkil etilgan darslar o'qituvchidan ijodiy yondashuv, moslashuvchanlik va innovatsion fikrlashni talab etadi.

O'qituvchining kreativ kompetensiyasi – bu pedagogik faoliyatda yangicha g'oyalarni ilgari surish, noan'anaviy metodlardan foydalanish, ta'lim jarayonini samarali va qiziqarli tashkil eta olish qobiliyatidir. Uning tarkibiy qismlariga kreativ fikrlash, muammoli vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilish, raqamli va media savodxonlik hamda reflektiv faoliyat kiradi.

Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kreativligini oshirishda media texnologiyalardan foydalanish metodikasini takomillashtirish uchun raqamli vositalarni (interfaol doskalar, multimedia, onlayn platformalar) o'qituvchilar faoliyatiga chuqur integratsiya qilish, interfaol usullarni qo'llash, o'quvchilarning o'z-o'zini rivojlantirishiga yo'naltirish, innovatsion texnologiyalarni o'zlashtirish va pedagogik jarayonlarni takomillashtirish muhim; bu esa o'qituvchining ijodiy salohiyatini ochish, o'quvchilarda kreativ fikrlashni shakllantirishga yordam beradi.

Asosiy yo'nalishlar:

1. Raqamli savodxonlikni oshirish:

- Treninglar va seminar: Media texnologiyalardan samarali foydalanish bo'yicha muntazam amaliy treninglar o'tkazish (masalan, Canva, Genially, Google Classroom) o'tkazish;

- Tajriba almashish: O'qituvchilarning tajribalarini o'rtoqlashish platformalarini yaratish;

2. Interfaol metodlar va loyihalarni joriy etish:

- Multimedia darslari: Video, audio, animatsiyalar yordamida darslarni qiziqarli qilish, vizual materiallardan foydalanish;

- Loyihaviy-tadqiqot ishlari: Raqamli vositalar yordamida o'quvchilarni mustaqil izlanishga undash, ularda ijodiy muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish;

- Interfaol usullar: "Blits-savollar", "Tafakkur daryosi", "Mind-mapping" (fikir xaritasi) kabi usullarni raqamli platformalarda qo'llash.

3. O'qituvchining ijodiy faoliyatini qo'llab-quvvatlash:

- Innovatsion g'oyalar: O'qituvchilarni yangi pedagogik texnologiyalarni sinab ko'rishga rag'batlantirish.

- Shaxsiy ijodkorlikni rivojlantirish: O'qituvchining o'z materialini yaratishiga (masalan, video darslar, prezentatsiyalar) yordam berish.

4. Zamonaviy texnologiyalarni integratsiya qilish:

- O'quv platformalari: Kundalik.com kabi platformalarda interaktiv topshiriqlar, viktorinalar yaratish.

- Ijtimoiy media vositalari: Dars jarayonida foydali ijtimoiy media guruhlarini tashkil etish (o'quvchilar bilan aloqa, vazifalar berish).

5. Kreativlikni baholash:

- O'qituvchining media vositalaridan foydalanishdagi ijodiy yechimlarini baholash mezonlarini ishlab chiqish. Bu metodikalarni takomillashtirish orqali o'qituvchilar nafaqat o'z kreativligini oshiradi, balki o'quvchilarda ham zamonaviy dunyoga moslashishga yordam beruvchi ijodiy qobiliyatlarni shakllantiradi. Tadqiqot doirasida kreativ kompetensiyani rivojlantirish uch bosqichda amalga oshirildi: diagnostik, shakllantiruvchi va nazorat bosqichlari. Shakllantiruvchi bosqichda multimedia taqdimotlar, interaktiv videodarslar, raqamli hikoyalar (digital storytelling) hamda onlayn ta'lim platformalaridan foydalanildi. Ushbu metodika o'qituvchilarning mustaqil ijodiy faoliyatini faollashtirishga yo'naltirildi. Media texnologiyalar asosida tashkil etilgan metodik mashg'ulotlar o'qituvchilarning kasbiy faolligini oshirishi, dars jarayoniga yangicha yondashuvlarni olib kirishi kuzatildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, media texnologiyalar bilan ishlash o'qituvchilarning kreativ kompetensiyasini tizimli ravishda rivojlantirishga xizmat qiladi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich ta'limda media texnologiyalardan samarali foydalanish o'qituvchilarning kreativ kompetensiyalarini rivojlantirishning muhim omili hisoblanadi. Ushbu yondashuv ta'lim sifatini oshirish, o'qituvchining kasbiy salohiyatini yuksaltirish va zamonaviy ta'lim talablariga moslashishda muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur tadqiqot natijalari boshlang'ich ta'lim tizimida pedagog kadrlar tayyorlash va ularning malakasini oshirish jarayonida media texnologiyalardan samarali foydalanish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdullaeva N. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan, 2021.
2. Xodjayev B., Yo'ldoshev J. Pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirish metodikasi. – Toshkent, 2020.
3. UNESCO. Media and Information Literacy in Education. – Paris, 2019.
4. Polat E.S. Novye pedagogicheskie i informatsionnye texnologii v sisteme obrazovaniya. – Moskva, 2018.
5. Nafasabilla Z., Yohamintin, Y. Analysis of Teachers' Digital Pedagogical Competence in Creating Innovative and Creative Learning, 2025.
6. Fedorov, A.V. On Media Education – media ta'lim nazariyasi (rus tilida) va o'qituvchilarning media madaniyatini shakllantirishga qaratilgan ilmiy asarlar, 2008.
7. Rahmatov D.N. (). Bo'lak o'qituvchilarning mediasavodxonlik kompetensiyasini shakllantirish strategiyalari. O'qituvchilarda media savodxonlik va ijodiy kompetensiyalarni shakllantirish bo'yicha metodik tavsiyalar, 2025.
8. Saydullayeva N.I. Bo'lajak pedagoglarda media savodxonlik va kreativ kompetentlikning o'zaro bog'liqligi, 2025.
9. Xayrullayeva G.Sh. Pedagogik ta'limda raqamli kompetensiyalarni shakllantirish orqali bo'lajak o'qituvchilarda innovatsion fikrlashni rivojlantirish, 2025.

10. Ikromova S.A. Boshlang'ich sinflarda multimedia texnologiyalarining roli – multimediya vositalarining pedagogik ahamiyati, 2024.
11. Xasanova Z. Pedagogik kompetentlikni shakllantirishda axborot texnologiyasi tushunchasi va klassifikatsiyasi, 2025.
12. G'iyosiddinova M.A. (). Development of Creative Thinking Competencies of Future Primary School Teachers Based on Innovative Technological Tasks, 2025.

